

Verslag excursie Engbertsdijkvenen-noord (241—500) op 5 september 2020
FWT - FLORON Twente

(Andries van Rensen)

9 deelnemers: Wytze Boersma, Ruud Kuipers, Helena Post, Andries van Rensen, Marti Rijken, Harry Schepers, Rutgers Scholtens, René de Wilde, Otto Zijlstra

Algemeen

De Engbertsdijkvenen zijn een nat heidegebied, redelijk afwisselend met grotere en kleinere plassen, grotendeels open met hier en daar plukjes houtige begroeiing. Binnen het hok bevindt zich aan de westzijde vrij oud bos langs de noord-zuid lopende Bergweg. Tot 2019 waren het centrale en noordelijke deel met een vrij hoge jonge berkenopslag gevuld, terwijl dat terrein vroege geheel leeg was (topografische kaart 1987). Het centrale deel is met ingang

van 2020 geheel van begroeiing ontdaan. Niet alleen is het hout afgevoerd, ook de resterende heide is afgemaaid en verwijderd, en tenslotte is de grond gefreesd door grote werktuigen op rupsbanden met brede freesarmen. De eerste indruk, voorjaar 2020, was tamelijk verontrustend en deed het ergste vrezen voor flora, vogels en kikkers en adders. De opzet voor deze werkwijze was uiteraard vernatting en biotoopherstel. Achteraf kunnen we constateren dat de gevolgen voor de dieren- en plantenwereld meegevallen zijn, temeer daar greppels en andere natte delen ongemoeid gelaten zijn. Adders en kikkers zijn weer gezien. Van de oorspronkelijke kruidlaag bleken voldoende worteldelen en zaad behouden. Hoe vogels en insecten het er vanaf brengen valt af te wachten. Bijkomend voordeel is dat wij vrijelijk overal het terrein konden betreden.

Excursie

Via de noordelijke ingang gingen we het hok binnen over de oude noord-zuidelijke zanddijk, richting uitzichtpunt De Pluus, die we niet bereikt hebben daar we voortijdig afsloegen. In de bermen van de dijk onder meer een groep oude, hoge planten van Brede wespenorchis (*Epipactis helleborine* subsp. *helleborine*), een forse populatie Koningsvaren (*Osmunda regalis*) en talrijke planten Stijve ogentroost (*Euphrasia stricta*), en Stijf havikskruid (*Hieracium* sectie *Tridentata*) en Hennegras (*Calamagrostis canescens*).

Een rondje door de droge hei rechts bracht ons zowel Tormentil (*Potentilla erecta*) als zeer veel *Potentilla x suberecta* (= *Potentilla anglica x erecta*). De te verwachten oudersoort Kruipeganzerik (*Potentilla anglica*) liet het ter plaatse afweten, maar is later wel in het oosten met een enkele plant genoteerd. Verder Zwarte zegge (*Carex nigra*) en, nieuw voor het hok, Blauwe zegge (*Carex panicea*). Links van het pad drie tandzaden: Knikkend tandzaad (*Bidens cernua*) veel, Smal tandzaad (*Bidens connata*) veel, Zwart tandzaad (*Bidens frondosa*) weinig. Later zou in de centrale plas nog Veerdelig tandzaad (*Bidens tripartita*) opduiken.

Ook links, aan de oostzijde van het pad, opvallend veel Slangenwortel (*Calla palustris*), die vroeger alleen in Engbertsdijkvenen-zuid (242 – 496) gezien werd. Verder daar nog Zompzegge (*Carex canescens*) en zowel Veenpluis (*Eriophorum angustifolium*) als Eenarig wollegras (*Eriophorum vaginatum*).

Het zijpad naar rechts met veel Kraaiheide (*Empetrum nigrum*) voerde naar de zandkuil (vroeger met Oeverzwaluw) waarin Dwergviltkruid (*Logfia minima*) en Zandstruisgras (*Agrostis vinealis*). De steile zandoever van de westelijke zandwinningsplas bracht onder meer Zandblauwtje (*Jasione montana*) en Buntgras (*Corynephorus canescens*).

Tijdens de lunch in de berm werd Tandjesgras (*Danthonia decumbens*) gevonden.

Afbuigend naar het noorden (en auto) stond in de centrale poel Gewone waterbies (*Eleocharis palustris*), Moerasstruisgras (*Agrostis canina*), Moeraswederik (*Lysimachia thysiflora*) en Ruwe bies (*Schoenoplectus tabernaemontani*). Kort daarvoor, in een vrij droge hei, een mooie struik Trosbosbes (*Vaccinium corymbosum*).

Van de 332 soorten sinds 1989 hebben wij er in een paar uur tijd iets minder dan de helft, te weten 134, teruggevonden.

Toegift

Andries van Renssen, gemotiveerd door de oude lijst van 332 soorten, heeft tussen 11 september en 28 oktober 2020, nog een aantal bezoeken aan het hok gebracht, met name aan het slecht onderzochte westelijk deel, t.w. Bergweg e.o. en de zandwinningsplas.

In de plas drijvend Kleinste egelskop (*Sparganium natans*), met vlakke bladen en één laag luchtkamers. Op de noordwestelijke oever Oeverbies (*Bolboschoenus laticarpus*)¹. Op de noordwestelijke zandhelling Schijnkoraalmeidoorn (*Crataegus x subsphaerica* = *Crataegus monogyna x rhipidophylla*). In een bosrand langs een zandpad Nieuw-Zeelandse veldkers (*Cardamine corymbosa*) > 5 exemplaren.²

Voorts Gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), Gewone eikvaren (*Polypodium vulgare*), Zeegroene muur (*Stellaria palustris*), Boshavikskruid (*Hieracium* sectie *Sabauda*), Dicht havikskruid (*Hieracium* sectie *Vulgata*).

In de centrale plas Naaldwaterbies (*Eleocharis acicularis*), Vlottende bies (*Isolepis fluitans*), Kleine egelskop (*Sparganium emersum*), Blaaszegge (*Carex vesicaria*) en een tweede exemplaar van Trosbosbes.

Aan of bij de oostelijke dijk Knolboterbloem (*Ranunculus bulbosus*), Borstelbies (*Isolepis setacea*), Witte snavelbies (*Rhynchospora alba*), Kleine zonnedauw (*Drosera intermedia*) en een zestal zegges waaronder Pluimzegge (*Carex paniculata*), Hoge cyperzegge (*Carex pseudocyperus*) en Bleke zegge (*Carex pallescens*). Daarvan de laatste twee nieuw voor het hok. Tenslotte in de noordwestelijke natte hei nog vier keer Koningsvaren en twee keer Trosbosbes.

¹ Determinatie Otto Zijlstra

² Deze vier soorten zijn door Otto Zijlstra gezien. Van de *Alisma*, *Crataegus* en *Cardamine* is materiaal bewaard.